

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในหัวข้อ "การใช้ "พื้นที่" และ "มัลติมีเดีย" ของคณะละครเวทีร่วมสมัย " มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาพื้นที่ที่แสดงภายในประชาคมบางลำภู (สถานที่จัดงานเทศกาลละครฯ) อันได้แก่ ร้านอาหาร , ดิกราชการ , สวนสาธารณะ , เวทีกลางแจ้ง ฯลฯ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อการสร้างสรรค์งานละครเวทีร่วมสมัยอย่างไร เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดในการนำสื่อสมัยใหม่ประเภทมัลติมีเดีย มาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์งานของนักสื่อสารการแสดงร่วมสมัย อีกทั้งมี รูปแบบและบทบาทในการนำไปใช้อย่างไร รวมถึงเพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อการใช้พื้นที่และมัลติมีเดียในละครเวทีร่วมสมัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีด้านละครและสุนทรียนิเทศศาสตร์ แนวคิดเรื่องพื้นที่ในการแสดง ฉาก และโรงละคร อีกทั้งแนวคิดเรื่องมัลติมีเดียและแนวคิดเรื่องการยอมรับนวัตกรรมใหม่ในการสร้างกรอบความคิดในงานวิจัย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ ใช้วิธีการแบบสหวิธีการ (Multiple Methodology) โดยวิธีการที่ใช้แบ่งเป็น การสังเกตการณ์ (Observation) พร้อมวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้กำกับหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานละคร ในเทศกาลละครเวทีกรุงเทพฯ และผู้ชมที่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์ด้านละครเวที และการสำรวจ (Survey Research) ทัศนคติผู้ชมโดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามในด้านการใช้พื้นที่แสดงและการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการสร้างสรรค์งานละครเวทีร่วมสมัย ผลการวิจัยที่ได้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1: เพื่อศึกษาพื้นที่ที่แสดงภายในประชาคมบางลำภู (สถานที่จัดงานเทศกาลละครฯ) อันได้แก่ ร้านอาหาร , ดิกราชการ , สวนสาธารณะ , เวทีกลางแจ้ง ฯลฯ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อการสร้างสรรค์งานละครเวทีร่วมสมัยอย่างไร

สรุปผลการวิจัยข้อที่ 1: จากการศึกษาพื้นที่ที่แสดงของคณะละครเวทีร่วมสมัยในเทศกาลละครกรุงเทพ พบการแบ่งพื้นที่แสดงออกเป็น 5 บริเวณ ได้แก่ 1) เวทีป้อมพระสุเมรุ 2) สวนสันติชัยปราการและบริเวณพลับพลา 3) เวทีล้อมรั้ว 4) เวทีเด็กเยาวชนและครอบครัว 5) ร้านอาหารและสถานที่ราชการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะพื้นที่ที่แสดง รวมทั้งความสัมพันธ์ของพื้นที่ที่มีต่อการ

สร้างสรรค์งานของคณะละครเวทีร่วมสมัย ในประเด็นของลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่ ประเภทการสร้างสรรค์งาน การใช้องค์ประกอบฉาก การใช้องค์ประกอบของเวที ในแต่ละพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. เวทีป้อมพระสุเมรุ

ลักษณะพื้นที่การแสดง ลักษณะพื้นที่การแสดงเปิด เวทีกลางแจ้ง ออกแบบเวทีที่เปิดด้านหลังแสดงถึงความสวยงามของสถาปัตยกรรมป้อมพระสุเมรุ การจัดรูปแบบของพื้นที่แสดงและคนดูใกล้เคียงลักษณะโรงละครโพธิ์เนียม

ประเภทของการสร้างสรรค์งาน คือ การแสดงแนวขนบ ละครเวทีและนาฏลีลาร่วมสมัย โดยจัดเป็นเวทีที่มีความเหมาะสมในการจัดการแสดงแนวขนบมากที่สุด ด้วยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ซึ่งมีความเป็นไทย อีกทั้งกลุ่มผู้ชมหลักของเวทีที่มีความหลากหลายทางประชากร

ภาพรวมแนวทางการนำเสนอการสร้างสรรค์งาน แนวทางการนำเสนอแบบแนวเหนือจริง (Non-Realistic Style) เช่น แนวแบบแผน (Stylization) ที่พบในการสร้างสรรค์งานแนวขนบ แนวเอ็กเพรสชันนิส (Expressionism) ในนาฏลีลาร่วมสมัย แนวทางการนำเสนอ บางส่วนของละครเวทีร่วมสมัย ด้วยรูปแบบละครเพลง เช่น การแสดงชุด "เพลงนิทาน หิ่งห้อย" ส่วนหนึ่งจากละครเพลงเรื่อง "คู่กรรม" หรือ การแสดงที่มาจากส่วนหนึ่งของละครเพลงเรื่อง "Animal Farm"

การใช้องค์ประกอบของฉาก (Scenic composition) ไม่มีการเปลี่ยนฉาก และคณะละครเวทีต่างๆ มีการใช้อุปกรณ์ประกอบฉากน้อยชิ้น แต่บ่งบอกลักษณะเฉพาะหรือแนวคิดหลักในการแสดง เช่น เตี้ย ตั่ง ที่พบในรูปแบบการแสดงแนวขนบ หรือสื่อผสมในนาฏลีลาร่วมสมัย

การใช้องค์ประกอบของเวที (Stage composition) มีลักษณะการจัดวางตัวละครเพื่อสื่อความหมายที่เป็นไปตามธรรมชาติการแสดง ดังนี้

- 1) ศิลปะแนวขนบมีการใช้พื้นที่ส่วนกลางของเวที และการจัดวางผู้แสดงใน

ลักษณะสมมาตร เพื่อมุ่งสร้างความหมายที่ให้ความสำคัญของการแสดง ณ

ศูนย์กลางของเวที

2) ละครเวทีร่วมสมัย ใช้ทุกพื้นที่ของเวที เพื่อการสื่อสารความหมายสู่ผู้ชม

3) นาฏลีลาร่วมสมัย ใช้ทุกพื้นที่ของเวที รวมถึงนอกกรอบของเวทีในการสื่อสารที่

มุ่งขยายอารมณ์ ความรู้สึก แก่คนดูถึงประเด็นที่ต้องการสื่อสารผ่านการแสดง

2. สวนสันติชัยปราการและบริเวณพลับพลา

ลักษณะพื้นที่การแสดง ลักษณะพื้นที่การแสดงเปิดที่การแสดงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่มีกั้นขอบเขตหรือ ติดตั้งเวทีขึ้นอย่างจำเพาะเจาะจง แต่คณะละครมีการจัดแสดงที่กระจายไปตามมุมพื้นที่ต่างๆซึ่งมีลักษณะเหมาะสมกับการสร้างสรรค้งาน เช่น สนามหญ้า บริเวณลานหน้าพลับพลา ลานริมน้ำ เป็นต้น ดังการใช้พื้นที่ของคณะละครเวทีร่วมสมัยเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้พื้นที่โรงละครตะวันตก จึงพบรูปแบบใกล้เคียงกับละครเวทีที่มีรูปแบบการใช้พื้นที่หลากหลาย เช่น รูปแบบอาเรีนา ทรัสต์ ฯลฯ ทั้งนี้การใช้พื้นที่ของคณะละครเวทีร่วมสมัยขึ้นอยู่กับรูปแบบการสร้างสรรค้งาน และธรรมชาติพื้นที่

ประเภทของการสร้างสรรค้งาน คือ หลากหลายประเภท เช่น ละครเวที ละครประกอบนาฏลีลา ละครใบ้ พิธีศิลปะเดี่ยว นาฏลีลาร่วมสมัย

ภาพรวมแนวทางการนำเสนอการสร้างสรรค้งาน แนวทางการนำเสนอแบบแนวเหนือจริง (Non-Realistic Style) ที่การแสดงมีลักษณะของการผสมผสานองค์ประกอบของ ดนตรี ลีลา การขับกวี กลวิธีทางการแสดงต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ชม (Interactive Drama) การเล่นกับอารมณ์ของผู้ชมดังงานแสดง "Shoes" เป็นต้น ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงดึงดูดของการแสดงต่อผู้ชมให้อยู่กับการแสดงเพื่อแข่งกับปัจจัยแวดล้อมของพื้นที่แสดงเปิดที่รบกวนสมาธิคนดูได้โดยง่าย

การใช้องค์ประกอบของฉาก (Scenic composition) ใช้ธรรมชาติของพื้นที่สร้างกรอบขอบเขตพื้นที่แสดงที่นักแสดงสามารถควบคุมการสื่อสารรวมถึงสมาธิระหว่างการแสดงและผู้ชมได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคณะ มีการใช้อุปกรณ์ประกอบฉากที่น้อยแต่สามารถสื่อความหมายที่ชัดเจน

การใช้องค์ประกอบของเวที (Stage composition) มีลักษณะการจัดวางเพื่อสื่อความหมายที่หลากหลายไปตามวัตถุประสงค์การแสดงและธรรมชาติของพื้นที่แสดง

3. เวทีล้อมรั้ว

ลักษณะพื้นที่การแสดง ลักษณะพื้นที่การแสดงกึ่งปิด-กึ่งเปิด กล่าวคือ เป็นพื้นที่การแสดงบริเวณสวนสันติชัย ปรางการที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิด ซึ่งมีการล้อมรั้วพื้นที่แสดงขึ้น โดยส่วนที่นั่งคนดูอยู่ภายในรั้ว ลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้แสดงและผู้ชมมีสมาธิที่มากกว่าพื้นที่แสดงเปิดทั่วไป ลักษณะพื้นที่แสดงสามารถสร้างละครที่มีองค์ประกอบการแสดงเต็มรูปแบบมากขึ้น(เป็นพื้นที่ที่มีการใช้มัลติมีเดีย) และออกแบบให้มีความยืดหยุ่นที่สามารถประยุกต์รูปแบบการสร้างสรรคงาน ที่สามารถปรับให้มีรูปแบบใกล้เคียงกับการจัดพื้นที่แบบโพธิ์เนียม และแนวทดลอง ได้

ประเภทของการสร้างสรรค์งาน ละครเวทีร่วมสมัย และนาฏลีลาร่วมสมัย

ภาพรวมแนวทางการนำเสนอการสร้างสรรค์งาน แนวทางการนำเสนอแบบแนวเหนือจริง

(Non-Realistic Style) ซึ่งแม้ว่าพื้นที่มีลักษณะของพื้นที่กึ่งปิดแต่ลักษณะและเทคนิคการเล่นยังคงต้องใช้เทคนิคสำหรับการแสดงในพื้นที่เปิดที่สร้างแรงดึงดูด ความสนใจผู้ชม เช่น พลังและการใช้เสียงทางการแสดงที่ต้องมากกว่าการแสดงในพื้นที่การแสดงปิด เป็นต้น

การใช้องค์ประกอบของฉาก (Scenic composition) ใช้องค์ประกอบของฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากที่น้อย โดยการเปลี่ยนฉากเน้นการใช้ความสามารถของนักแสดงในการสร้างจินตนาการที่นำไปสู่การรับรู้คนดูถึงสถานที่ ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละฉาก รวมถึงการใช้มัลติมีเดียที่ถูกนำมาแทนบทบาทของฉาก ดังที่พบในเรื่อง "ไฟล้างบาป"

การใช้องค์ประกอบของเวที (Stage composition) ตำแหน่งของผู้แสดงในการสื่อสารความหมาย ที่ทำให้ผู้ชมรับรู้ถึงสถานที่เหตุการณ์ที่สูง โดยเฉพาะบางเรื่องที่ไม่มีการใช้อุปกรณ์ประกอบฉากหรือมัลติมีเดีย แต่ใช้เพียงผู้แสดงเท่านั้นในการสร้างความหมายผ่านการจัดวางตัวละครเท่านั้น เช่น ในเรื่อง"แม่ทัพ" หรือเรื่อง"เธอที่รัก" (Be Loved) เป็นต้น

4.เวทีเด็กเยาวชนและครอบครัว

ลักษณะพื้นที่การแสดง ลักษณะพื้นที่การแสดงเปิด เวทีกลางแจ้ง ออกแบบเวทีคล้ายรูปแบบการใช้พื้นที่แสดงแบบอาเรนาที่คนดูสามารถรับชมการแสดงทุกทิศทาง แต่เนื่องด้วยการจัดวางที่นั่งผู้ชมที่ตั้งอัดมัจฉรายด้านหน้า และการออกแบบการสร้างสรรค้งานของคณะละครจึงทำให้การมช้พื้นที่จริงมีรูปแบบใกล้เคียงกับรูปแบบโพธิ์เนียม หรือละครเวทีที่กำหนดทิศทางการรับชมจากด้านหน้า

ประเภทของการสร้างสรรค์งาน คือ ละครเวทีร่วมสมัยที่มีแนวทางการนำเสนอสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่น ละครหุ่น ละครใบ้ ละครเพลง ละครแนวแฟนตาซี นิทาน ฯลฯ

ภาพรวมแนวทางการนำเสนอการสร้างสรรค์งาน แนวทางการนำเสนอแบบแนวเหนือจริง (Non-Realistic Style) ที่มีการนำเทคนิคการแสดง หรือองค์ประกอบต่างๆของละคร เช่น เสื้อผ้า อุปกรณ์ประกอบฉากที่มีสีสันและดึงดูดความสนใจของเด็ก

การใช้องค์ประกอบของฉาก (Scenic composition) ใช้รูปแบบการจัดวางองค์ประกอบของฉาก ใกล้เคียงแบบละครเวที ไม่มีฉาก แต่ใช้อุปกรณ์ประกอบฉาก เสื้อผ้าผู้แสดงที่สีสันสดใส และสื่อความหมายในการเปลี่ยนฉากด้วยการเล่าเรื่องของผู้แสดง

การใช้องค์ประกอบของเวที (Stage composition) มีความหลากหลายตามวัตถุประสงค์และประเภทการแสดง เช่น ละครหุ่น ละครเวทีร่วมสมัย

5.ร้านอาหารและสถานที่ราชการ

ลักษณะพื้นที่การแสดง ลักษณะพื้นที่การแสดงปิด ซึ่งมีการใช้พื้นที่การแสดงใกล้เคียงการจัดรูปแบบ แนวทดลอง และลีฟวิ่งเธียเตอร์(Living Theatre) ทั้งนี้การใช้พื้นที่ของคณะละครขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการแสดงต่อรูปแบบร้านว่ามีารตกแต่งเดิม หรือปรับเปลี่ยนต่อการสร้างสรรค์งานได้เพียงไร

ประเภทของการสร้างสรรค์งาน คือ ละครเวทีร่วมสมัย ที่มีรายละเอียดทางการแสดง การเล่าเรื่อง และองค์ประกอบของละครเช่น แสง เสียง มัลติมีเดีย ฯลฯ ที่มาก และซับซ้อนกว่าพื้นที่การแสดงเปิด

ภาพรวมแนวทางการนำเสนอการสร้างสรรค์งาน แนวทางการนำเสนอแบบแนวเหมือนจริง (Realistic Style) ที่มีการผสมผสานเทคนิคการแสดง ที่สร้างความน่าสนใจแก่ละคร เช่น การแทรกบางส่วนของแสดงที่เหนือจริง หรือใช้มัลติมีเดียในการสร้างมิติแก่ละคร

การใช้องค์ประกอบของฉาก (Scenic composition) ใช้ประโยชน์จากลักษณะเดิมของร้าน สถานที่ราชการ เช่น การตกแต่ง เฟอร์นิเจอร์ ลักษณะพื้นที่สูงต่ำ บันได ทางเข้าออก ฯลฯ ประยุกต์ให้สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้ชมกับสถานการณ์และเนื้อหาละคร โดยกำหนดให้เรื่องเกิดเหตุการณ์ในร้านอาหาร หรือดัดแปลงสถานที่ร้านให้เป็นสถานที่ที่คนดูสามารถใช้ความเชื่อร่วมไปกับการแสดงและการรับรู้ต่อพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องกัน เพื่อเกิดพลังผลรวมต่อละคร (Total Effect) สูงสุด ทั้งนี้ไม่พบการเปลี่ยนฉากที่เป็นรูปธรรม ซึ่งละครส่วนใหญ่มักใช้ฉากๆเดียวในการดำเนินเรื่อง

การใช้องค์ประกอบของเวที (Stage composition) มีการจัดวางองค์ประกอบเพื่อสื่อ

ความหมายที่ไม่ซับซ้อนตามรูปแบบการนำเสนอแบบเหมือนจริง แต่มีการใช้รายละเอียดพื้นที่ ในการสร้างความน่าสนใจหรือลูกเล่นทางการแสดง เพื่อสร้างความหมาย เช่น ลอบมอง หรือ การใช้ประตูที่มีลักษณะโปร่งแสงบังตาให้เกิดเงาทางการแสดงที่สื่อความหมายของการร่วมรักของตัวละคร เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าศิลปินร่วมสมัยที่มีการใช้พื้นที่การแสดงได้ดีในการสร้างสรรค์งาน จำเป็นที่จะต้องเข้าใจธรรมชาติของพื้นที่แสดง ให้เกิดความสอดคล้องระหว่าง เวลา สถานที่ และการกระทำหรือการแสดง (Unity of Time, Place, Action) ซึ่งทุกอย่างต้องต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน จึงจะเกิดพลังองค์รวมของละคร (Total Effect) ดังทฤษฎีการละครของอริสโตเติล (นิติพัฒน์ วิจิตรภาพ, 2537: 12-13) รวมถึงเข้าใจสิ่งที่ผู้ชมหลักต้องการรับชมในพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ศิลปินร่วมสมัยในประเด็นการใช้พื้นที่พบว่า การใช้พื้นที่มิได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดเลือกเรื่องแต่มีส่วนสำคัญในการปรับแนวทางในการนำเสนอให้เหมาะสม ศิลปินส่วนใหญ่ยังคงยืนยันในการให้ความสำคัญกับประเด็นและเนื้อหาที่ต้องสื่อสารกับผู้ชมเป็นปัจจัยหลักในการสร้างสรรค์งานหรือการเลือกเรื่องที่จะแสดง

ทั้งนี้สามารถสรุปภาพรวมการใช้พื้นที่ของคณะละครเวทีร่วมสมัยทั้ง 5 บริเวณในเทศกาลละครกรุงเทพได้ดังตารางที่ 23 ในหน้า 176

ตารางที่ 23 ตารางแสดงการใช้พื้นที่การแสดงทั้ง 5 บริเวณของคณะละครเวทีร่วมสมัย

พื้นที่แสดง	บรรยากาศ พื้นที่การแสดง	ลักษณะพื้นที่ ใกล้เคียงกับ รูปแบบโรงละคร	ประเภท การแสดงในพื้นที่	ภาพรวม แนวนำเสนอละคร	องค์ประกอบในฉาก (Scenic Composition)	องค์ประกอบบนเวที (Stage Composition)
เวทีป้อมพระ สมุทร	พื้นที่การ แสดงเปิด	การแบ่งพื้นที่ของ เวทีและผู้ชมแบบ โพธิ์เนียน	- การแสดงตาม ชนและสังคมศิลปะ ละครเวที นาฏลีลาร่วมสมัย	แนวเหนือจริง (Non-Realistic Style)	ใช้อุปกรณ์ประกอบฉากน้อยแต่สื่อความหมายชัดเจน / ไม่มีการเปลี่ยนฉาก	ตามธรรมชาติของประเภทการแสดง เช่น ศิลปะระบบสังคีตศิลป์ เน้นการใช้พื้นที่ศูนย์กลางและสมมาตร, ละครเวที/นาฏลีลา ร่วมสมัยเน้นการใช้พื้นที่ในการสื่อความหมายที่ทั้งเวที(ไม่จำกัด)
สวนสันติชัย ปราการ และ พลับพลา	พื้นที่การ แสดงเปิด	ละคร (Street Theatre Poor Theatre) ขมขม ไม่มีการตั้งฉากกั้น (ยกเว้นการแสดง Shoes)	- ละครที่ร่วมสมัย - นาฏลีลาร่วมสมัย	แนวเหนือจริง (Non-Realistic Style) ที่ ใช้เทคนิคศิลปะสร้างแรง ดึงดูดใจต่อผู้ชม	ใช้อุปกรณ์ประกอบฉากน้อยแต่สื่อความหมายชัดเจน / ไม่มีการเปลี่ยนฉาก	หลากหลายกับตามวัตถุประสงค์การแสดงและพื้นที่ซึ่งคณะ ละครเลือกใช้ภายในบริเวณสวนสันติชัยปราการและพลับพลา
เวทีห้องครัว	พื้นที่การ แสดงกึ่งเปิด กึ่งปิด	Black Box Theatre ประยุกต์เป็นแบบ โพธิ์เนียน และ แนวทดลอง (Experimental Theatre)	- ละครที่ร่วมสมัย - นาฏลีลาร่วมสมัย	แนวเหนือจริง (Non-Realistic Style)	ใช้อุปกรณ์ประกอบฉากน้อยแต่สื่อความหมายชัดเจน / ไม่มีการเปลี่ยนฉาก	หลากหลายกับตามวัตถุประสงค์การแสดง และรูปแบบพื้นที่ แสดง(โพธิ์เนียนหรือ แนวทดลอง)
เวทีเด็กชาวชน และครอบครัว	พื้นที่การ แสดงเปิด	ละคร (Street Theatre, Poor Theatre)	- ละครที่ร่วมสมัย ที่มีแนวทางนำเสนอ สำหรับเด็ก	แนวเหนือจริง (Non-Realistic Style) เช่น ฮาตเตา, ละครทดลอง, ละครหุ่น	ใช้อุปกรณ์ประกอบฉากน้อยแต่สื่อความหมายชัดเจน / ไม่มีการเปลี่ยนฉาก	หลากหลายกับตามวัตถุประสงค์การแสดงและแนวทางการ นำเสนอ
ร้านอาหารและ สถานที่ราชการ	พื้นที่การ แสดงปิด	Living Theatre หรือแนวทดลอง Environment Theatre	- ละครที่ร่วมสมัย	แนวเหมือนจริง (Realistic Style)	ใช้อุปกรณ์ประกอบฉากน้อยและใช้ลักษณะเดิมของ พื้นที่เป็นเหมือนฉากในการแสดง(ไม่มีการเปลี่ยน ฉาก)	ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ การแสดงของผู้จัดสร้างสรรคดีงาน

จากตารางเบื้องต้นที่สรุปภาพรวมของการใช้พื้นที่การแสดงของคณะละครเวทีร่วมสมัย แต่ในความเป็นจริงจากการวิเคราะห์ลักษณะการสร้างสรรค้งานที่เกิดขึ้น พบว่ายังมีรายละเอียดของเงื่อนไขหรือปัจจัยด้านพื้นที่ซึ่งประกอบขึ้นสำหรับการสร้างสรรค้งาน ภายในพื้นที่แสดงทั้ง 5 ของประชาคมบางลำภู ที่มีผลต่อการเกิดพลังผลรวมละคร (Total Effect) ซึ่งผู้อ่านงานวิจัยรวมถึงผู้ที่มีความประสงค์ในการสร้างสรรค้งานในพื้นที่ดังกล่าว สามารถเห็นถึงแนวทางในการสร้างสรรค้งานในพื้นที่แสดง ณ ประชาคมบางลำภูชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้

เงื่อนไขหรือปัจจัยด้านการใช้พื้นที่แสดงของการสร้างสรรค้งานในพื้นที่ประชาคมบางลำภู ที่ส่งผลต่อการเกิดพลังผลรวม(Total Effect) ของละคร

- 1) การหาจุดร่วมกับพื้นที่และการสร้างสรรค้งาน ได้แก่ การใช้เอกลักษณ์หรือลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่เป็นจุดร่วมหรือสร้างผลด้านทัศนภาพ เช่น การสร้างสรรค้งานในพื้นที่เวทีป้อมพระสุเมรุ หรือ บริเวณพลับพลา รวมถึงการหาจุดร่วมสำหรับพื้นที่แสดงในร้านอาหารที่เชื่อมโยงการตกแต่งหรือเลือกสถานการณ์ในละครที่สอดคล้องกับจุดร่วมในพื้นที่ เช่น เหตุการณ์ในเรื่องเกิดในร้านอาหาร บ้าน สำนักงาน เป็นต้น
- 2) รูปแบบละครบางประเภทสามารถเล่นได้ในทุกพื้นที่แสดงโดยไม่เกิดผลกระทบต่อผลรวมละคร(Total Effect) ดังเช่น รูปแบบของละครหุ่นซึ่งมีการกำหนดการใช้พื้นที่ภายในกรอบโรงละครหุ่นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะทำการเคลื่อนย้ายการแสดงไปยังที่ใด หรือละครใบ้ ที่มีลักษณะเป็นละครเร่ ซึ่งสามารถเปิดการแสดงได้แทบทุกพื้นที่ ในขณะที่บางการแสดงนั้น การย้ายพื้นที่แสดงส่งผลต่อพลังองค์รวมละครที่แตกต่างออกไป
- 3) ลักษณะของพื้นที่แสดงผลต่อการกำหนดทางแสดงหรือแนวทางการนำเสนอ กล่าวคือ ลักษณะของพื้นที่เปิด พื้นที่ปิด หรือพื้นที่กึ่งเปิดกึ่งปิดนั้นมีผลต่อการกำหนดทางแสดงหรือแนวทางการนำเสนอ โดยในกรณีของพื้นที่เปิดซึ่งสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ผู้ชมมีสมาธิต่อการแสดงที่สั้น ดังตัวอย่างของเวทีป้อมพระสุเมรุจะปรากฏการแสดงมีลักษณะกึ่งโฉบซึ่งหนึ่งชุดการแสดงมีระยะเวลาแสดงสั้นและกระชับ ไม่ใช่ละครเวทีเต็มรูปแบบ รวมถึงพื้นที่การแสดงเปิดอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้เทคนิคการแสดงที่เหนือจริงเข้าผสมผสานเพื่อดึงความน่าสนใจของละคร หรือกรณีของพื้นที่ปิดจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการแสดงของผู้แสดงให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงธรรมชาติ เนื่องจากคนดูอยู่ใกล้กับนักแสดง และมีสมาธิพอที่จะติดตามเรื่องราว ในกรณีของพื้นที่กึ่งเปิดกึ่งปิด ทำให้การแสดงที่

เกิดขึ้นจำเป็นต้องคงไว้ซึ่งความเหนือจริงที่ต้องแข่งในการตรึงสมาธิคนดูกับสิ่งแวดล้อมที่เข้าแทรกแซง แต่สามารถนำเสนอละครเวทีในลักษณะเต็มรูปแบบได้ด้วยพื้นที่ซึ่งมีคุณสมบัติของความเป็นพื้นที่ปิด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่แสดงเปิดอื่นๆ ไม่สามารถทำได้

- 4) จุดยืนของแต่ละพื้นที่แสดงส่งผลต่อความเหมาะสมของรูปแบบการแสดง เช่น เวทีป้อมพระสุเมรุที่กำหนดให้เป็นเวทีศูนย์กลางที่ในปีนี้มีแนวคิดหลักของงานในการรวมการแสดงที่มีความหลากหลายให้เป็นหนึ่งจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การนำการแสดงประเภทขนบมาแสดงสนับสนุนแนวคิดหลักของงาน รวมถึงกรณีของเวทีเด็ก เยาวชนและครอบครัวที่มีจุดยืนในการนำเสนอละครที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กทำให้การนำละครที่มีเนื้อหาหนัก เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ จึงไม่เหมาะที่จะจัดแสดงในพื้นที่แสดงดังกล่าว
- 5) ระบบเทคนิค(แสง,เสียง)ส่งผลกระทบต่อการทำงาน โดยเฉพาะระบบเสียงที่มีความจำเป็นกับละครหรือการแสดงที่ใช้ภาษา ถ้อยคำในการสื่อสาร ดังนั้นละครที่จำเป็นต้องพึ่งพาเทคนิคเครื่องขยายเสียง เช่น ละครเพลง ลิเก ละครชาตรี ฯลฯ เมื่อเกิดเหตุขัดข้องทางเทคนิคก็จะส่งผลกระทบต่อสื่อสารของละครโดยตรง อีกทั้งในกรณีของแสงมีส่วนช่วยในการโฟกัสสายตาของคนดู ดังนั้นในกรณีปัญหาของเวทีเด็กเยาวชนและครอบครัวที่พบข้อถ้อยของทัศนภาพด้านหลังที่เปิดโล่ง ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่รบกวนสายตา เช่น คนเดินผ่านไปมา เมื่อมีการใช้เทคนิคแสงช่วยในเวลากลางคืน ทำให้สายตาและสมาธิของคนดูอยู่ที่การแสดงที่ไฟจับอยู่
- 6) สิ่งแวดล้อมที่เข้าแทรกแซง ซึ่งเกิดขึ้นมากในพื้นที่แสดงเปิดมากกว่าพื้นที่ปิด ซึ่งการแก้ปัญหาเกี่ยวข้องกับการเลือกแนวทางนำเสนอที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจคนดู อีกทั้งการใช้เทคนิค เช่น แสง แต่ทั้งนี้แม้เป็นพื้นที่ปิดก็อาจพบสิ่งแวดล้อมที่แทรกแซงได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเสียงรบกวนจากบริเวณอื่นในร้าน หรือ การจัดการของร้านที่ขาดความระมัดระวังและความเข้าใจในละครเวที
- 7) ความคาดหวังของกลุ่มผู้ชมแต่ละพื้นที่แสดง พบในกรณีที่เปรียบเทียบระหว่างเวทีเปิดต่างๆ และเวทีล้อมรั้ว ซึ่งมีระยะห่างเวทีที่ใกล้กันมาก อันทำให้เกิดเสียงรบกวนระหว่างเวที แต่พบว่าปัญหาดังกล่าวแทบไม่มีการกล่าวถึงสำหรับคนดูในเวทีป้อมพระสุเมรุ เวทีเด็ก เยาวชน และครอบครัวเท่าใดนักเมื่อเปรียบเทียบกับเวทีล้อมรั้วที่คนดู

กล่าวถึงเสียงรบกวนมากที่สุด เนื่องจากเป็นเวทีที่ผู้ชมมีความคาดหวังในการชมละครที่เต็มรูปแบบและมีคุณภาพ

- 8) **การใช้พื้นที่แสดงนอกกรอบ ขอบเขตเวที** ซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อการสร้างสรรค์งานพบในกรณีของการแก้ปัญหาของพื้นที่แสดงที่เล็กกว่ารูปแบบการสร้างสรรค์งานที่คณะละครออกแบบไว้ เช่น เรื่อง "ว่าวน้อยค่อยๆ ร่อน" ที่พื้นที่เวทีมีขนาดเล็ก จึงปรับให้มีการใช้พื้นที่นอกขอบเขตของเวทีจริงและใช้เวทีดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่แสดงที่เป็นเสมือนระดับของพื้นที่แสดงบางส่วนที่ยกสูงขึ้น สร้างความน่าสนใจในการสร้างสรรค์งาน รวมถึงในกรณีของรูปแบบการสร้างสรรค์งานที่สามารถใช้พื้นที่อย่างไม่จำกัดเช่น นาฏลีลา เนื่องจากมีแนวทางในการนำเสนอด้วยระดับของการแสดงที่เกินจริง เช่น การขยาย อากัปกริยาที่บิดเบี้ยว เพี้ยนไปจากธรรมชาติ ทำให้สอดคล้องกับการใช้พื้นที่ในลักษณะดังกล่าว
- 9) **ขนาดของพื้นที่อันเหมาะสมแสดงต่อการสร้างสรรค์งาน** ยกตัวอย่างในกรณีของเรื่อง "ว่าวน้อยค่อยๆ ร่อน" ที่แก้ไขปัญหาคำจำกัดของพื้นที่ดังที่กล่าวไปในข้อที่ 8 รวมถึงขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมกับลักษณะของการเคลื่อนไหวทางการแสดง ซึ่งพบตัวอย่างในกรณีของเรื่อง "Gone:บุหลันลอยเลื่อน" ที่ประกอบด้วยบางส่วนของละครที่เป็นการเล่นเคลื่อนไหวนาฏลีลา ซึ่งโดยปกติจัดแสดงที่บริเวณหน้าพลับพลา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนักแสดงสามารถเคลื่อนไหวอย่างมีพลังและให้อิสระในการเล่นไหวเต็มที่ รอบหนึ่งของการแสดงมีความจำเป็นต้องย้ายการแสดงไปยังเวทีล้อมรั้วด้วยปัญหาฝนตกซึ่งการแสดงในครั้งนั้นพบผลที่แตกต่างในการแสดง นั่นคือ ขนาดของพื้นที่ซึ่งมีกรอบที่จำกัดส่งพลังและการเคลื่อนไหวของนักแสดงที่ปรับลดลงมาในขณะที่พื้นที่เดิมนักแสดงสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างสุดลีลา อีกทั้งในกรณีของมัลติมีเดียขนาดของพื้นที่มีผลโดยตรงกับภาพของการแสดง และพลังผลรวมที่เกิดขึ้น โดยพื้นที่เล็กเหมาะกับการฉายมัลติมีเดียที่ต้องการภาพที่ซ้อนทับระหว่างการแสดงและคนดูให้มีมิติที่ซ้อนทับกัน ในขณะที่การฉายในพื้นที่ขนาดใหญ่กลับให้ผลทางการสร้างสรรค์งานที่แตกต่างกัน
- 10) **ช่วงเวลาในการเล่น** กล่าวคือ การแสดงบางประเภทเช่น ละครหุ่นซึ่งช่วงเวลากลางคืน ผู้ชมจะเห็นถึงชีวิตชีวาของหุ่นมากกว่า อย่างเช่นละครหุ่นเรื่อง "ดวงดีในดินแดนมหัศจรรย์" อีกทั้งละครที่ใช้เทคนิคแสง หรือ มัลติมีเดีย เหมาะที่จะแสดงในเวลากลางคืน อีกทั้งในกรณีของการแสดงในร้านอาหารพบว่า รอบการแสดงในช่วงบ่ายซึ่งตรงกับเวลาที่ทางร้านจัดเตรียมความพร้อมสำหรับเปิดร้านทำให้ละครที่จัดแสดงในช่วงเวลาดังกล่าว

พบปัญหา เช่น เสียงรบกวนหรือการแทรกแซงที่เกิดจากการจัดการของร้านในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2: เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดในการนำสื่อสมัยใหม่ประเภทมัลติมีเดียมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์งานของนักสื่อสารการแสดงร่วมสมัย อีกทั้งมีรูปแบบและบทบาทในการนำไปใช้อย่างไร

สรุปผลการวิจัยข้อที่ 2: ผลการวิจัยพบว่า ในเทศกาลละครกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2549 มีคณะละครเพียง 3 คณะที่เลือกใช้สื่อมัลติมีเดียในการสร้างสรรค์งาน อันได้แก่ผลงานเรื่อง "ไฟล้างบาป" ของกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวการละครร่วมกับบีฟลอร์และกลุ่มละครเพื่อการเรียนรู้บางเพลย์ และ ละครเรื่อง "ยามพลบ" โดย คณะละครบีฟลอร์ และท้ายสุดคือ ละครเรื่อง "มอง" ผลงานสร้างสรรค์ของคณะละครเสาสง โดยสามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำสื่อดังกล่าวมาใช้ของศิลปิน คือ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้มัลติมีเดียของคณะละครเวทีร่วมสมัย

- 1) เกิดพลังต่อผลรวม (Total Effect) ของละคร เช่น มัลติมีเดียเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจ กระตุ้นหรือมีส่วนในการตรึงคนดูให้อยู่กับการแสดง หรือทำให้เกิดมิติทางการรับรู้ของคนดูต่อละครที่มีมากขึ้น
- 2) ความจำเป็นในการนำมาใช้เล่าเรื่อง ตัวอย่างเช่น การสร้างสรรค์งานที่มีรูปแบบพิสดารเฉียดเตอร์ นั้นเมื่อนำมัลติมีเดียมาใช้จะสามารถช่วยเสริมในการสื่อสารด้านภาพการแสดงผ่านร่างกายได้อย่างสอดคล้องกับมัลติมีเดีย
- 3) ทักษะหรือความสนใจส่วนตัวที่มีในด้านเทคโนโลยีและสื่อ ศิลปินที่มีพื้นฐานความสนใจเดิม หรือมีประสบการณ์ด้านของสื่อและเทคโนโลยี เป็นส่วนช่วยในเลือกใช้สื่อดังกล่าว
- 4) ขนาดของการสร้างสรรค์งาน (Production) กล่าวคือ รูปแบบการสร้างสรรค์งานที่มีขนาดใหญ่ ต้องการความยิ่งใหญ่ตระการตา มีความจำเป็นที่จะต้องนำสื่อมัลติมีเดียมาช่วยในการสร้างสรรค์งาน
- 5) ลักษณะพื้นที่การสร้างสรรค์งาน เช่น เป็นการแสดงที่มีพื้นที่การแสดง ซึ่งสามารถควบคุมคุณภาพของสื่อมัลติมีเดีย และปัจจัยแทรกซ้อนได้

- 6) ค่าใช้จ่าย ศิลปินต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการนำมัลติมีเดีย มาใช้ หรือในกรณีที่มีผู้สนับสนุนในการสร้างสรรค์งาน ทำให้ศิลปินมีรายรับที่ครอบคลุมการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้
- 7) กลุ่มเป้าหมาย หรือ ผู้ชม ซึ่งในกรณีที่เป็นการสร้างสรรค์ละครที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างละครเพื่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน หรือคนรุ่นใหม่ จะมีทัศนคติ หรือความสนใจด้านสื่อดังกล่าวอยู่แล้วทำให้ดึงดูดความสนใจจากผู้ชมในกลุ่มดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ในขณะที่ศิลปินบางกลุ่มมีทัศนคติที่ไม่เห็นความจำเป็นของการนำสื่อมัลติมีเดีย มาใช้ในการสร้างสรรค์งานเนื่องจาก

- 1) ความเชื่อมั่นถึงพลังการแสดงในการสื่อสารผ่านบุคคลมากกว่าการพึ่งพาอุปกรณ์หรือเทคโนโลยี
- 2) การขาดความถนัดหรือประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานด้วยสื่อมัลติมีเดีย
- 3) รูปแบบการสร้างสรรค์งานไม่เหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ในการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้
- 4) พื้นที่การแสดงไม่เหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ในการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้
- 5) แนวทางการสร้างสรรค์งานมีความลงตัว สามารถสื่อสารถึงผู้ชมได้อย่างสมบูรณ์โดยไม่มีความจำเป็นต้องใช้สื่อมัลติมีเดียแต่อย่างใด

รูปแบบของมัลติมีเดียที่พบในการนำใช้สร้างสรรค์งาน มีทั้งที่เป็น ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวบวกเสียง ที่มีทั้งลักษณะของภาพกราฟิกที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อีกทั้งเป็นลักษณะของคลิปภาพยนตร์ รวมไปถึงจนถึงการวาดภาพบนแผ่นใสสดที่ปฏิสัมพันธ์ไปพร้อมกับการแสดงที่เกิดขึ้นบนเวที

บทบาทของมัลติมีเดียที่มีการนำมาใช้ในการสร้างสรรคงานมีดังต่อไปนี้

1. **แทนฉาก** เช่น ในกรณีของละครเรื่อง"ไฟล้างบาป" ที่มีการฉายภาพ มัลติมีเดีย เพื่อบ่งบอกสถานที่ในการดำเนินเรื่อง เช่น แม่น้ำที่กั้นระหว่างโลกแห่งความตาย หรือ นรกแห่งการซักผ้า ในละคร
2. **การสื่อความหมายสิ่งที่เป็นนามธรรม** ลักษณะของบทบาทดังกล่าวพบชัดเจน ในการสร้างสรรคงานเรื่อง"ไฟล้างบาป" ที่ประเด็นของเนื้อหาพูดถึงสิ่งที่เป็น นามธรรม เช่น ความตาย หรือ พระเจ้า ดังนั้นมัลติมีเดียจึงมีส่วนในการทำให้ นามธรรมอันเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ สามารถสื่อสารผ่านมัลติมีเดีย
3. **ขยายอารมณ์และคำพูดของนักแสดง** บทบาทที่นำมาใช้ในละครเรื่อง"ไฟล้าง บาป" ซึ่งเมื่อตัวละครพูดถึงคำสำคัญก็จะปรากฏภาพมัลติมีเดีย ที่สื่อถึง ความหมายของคำนั้นๆ เช่น คำว่า "ทางเลือก" เชื่อมโยงกับการใช้ภาพของ บาน หน้าต่างที่มีแสงเรืองรองมากมายในมัลติมีเดีย เป็นต้น
4. **คำบรรยาย (Subtitle)** การนำมัลติมีเดียมาใช้ในบทบาทเพื่อการสื่อสาร เนื่อง ด้วยเหตุผลทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศของผู้แสดง ที่อาจเป็นอุปสรรค ในการถ่ายทอดการแสดงอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้ศิลปินเลือกที่จะแสดงด้วย ภาษาไทย แล้วมีการใช้บทบาทของมัลติมีเดียในการแปลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อ เผยแพร่ผลงานในต่างประเทศ (ตัวอย่างเรื่อง"ไฟล้างบาป")
5. **แสดงออกถึงแนวคิดหลักของเรื่อง** ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือเรื่อง"ยามพลบ" ที่เลือกผู้วาดแผ่นใสสดที่มีลายเส้นแสดงออกถึงความเป็นผู้หญิงที่น่ารัก ช่างฝัน เพื่อถ่ายทอดภาพมัลติมีเดียในละครที่มีแนวคิดหลักเกี่ยวกับความคิดและ มิตรภาพในกลุ่มหญิงสาว
6. **แทนความรู้สึกภายในใจตัวละคร** ในละครเรื่อง"ยามพลบ"และ"มอง" ได้ใช้ บทบาทของมัลติมีเดีย ในการขยายหรือแทนภาพในจินตนาการความคิดตัวละคร ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพมัลติมีเดียที่คนดูสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน แม้แต่ ลายเส้นในการวาดรูปที่ปรากฏในเรื่อง"ยามพลบ" ซึ่งมีลักษณะขีดฆ่าทับรูปที่ทำ การวาดแทนการอธิบายถึงความรู้สึกตัวละครที่ไม่อยากจดจำความทรงจำที่ เลวร้าย เป็นต้น
7. **อุปกรณ์ประกอบการแสดง (Acting-Prob)** ตัวอย่างที่ชัดเจนแตกต่างจากละคร เรื่องอื่นคือ ตัวอย่างของเรื่อง"มอง" ซึ่งมัลติมีเดียมีบทบาทในการเล่นโต้ตอบ

ประกอบกับการแสดงของตัวละคร อันเป็นบทบาทที่ทำให้การนำมัลติมีเดียมาใช้สำหรับเรื่องนี้เป็นเสมือนอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่มีความจำเป็นในการนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานอย่างไม่สามารถตัดออกได้

8. บทบาทแทนภาพประกอบในเรื่องเล่า ในเรื่อง"ยามพลบ" มีลักษณะของการนำมาใช้เป็นเสมือนภาพประกอบการละครที่คู่ขนานไปกับการแสดง ซึ่งมีบทบาทใกล้เคียงกับภาพประกอบเรื่องเล่าในหนังสือ
9. บทบาทที่แสดงถึงการสร้างพัฒนาการของเรื่อง เช่น รูปแบบมัลติมีเดียแต่ละประเภทที่เปลี่ยนไปเมื่อเรื่องมีการพัฒนามากขึ้นแทนลำดับชั้นความไว้วางใจของตัวละคร (ในกรณีเรื่อง "มอง")
10. บทบาทในการใช้แทนองค์ประกอบของไฟเวท การฉายภาพของมัลติมีเดียทับภาพของการแสดงซึ่งให้ผลเช่นเดียวกับองค์ประกอบของแสงที่มีมิติของภาพหรือกราฟิก ดังเช่นที่พบในการแสดงเรื่อง"ไฟล้างบาป"

กล่าวโดยสรุปสำหรับการใช้มัลติมีเดียของคณะละครเวทีร่วมสมัยพบการนำมัลติมีเดียมาใช้ในรูปแบบ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวประกอบเสียงมากที่สุด อีกทั้งถูกนำมาใช้ในบทบาทของการขยายอารมณ์และคำพูดของนักแสดงมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 : เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อการใช้พื้นที่และมัลติมีเดียในละคร เวทีร่วมสมัย

สรุปผลการวิจัยข้อ 3 : ในการศึกษาทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อการใช้พื้นที่และมัลติมีเดียในละครเวทีร่วมสมัยพบว่าผู้ชมกลุ่มตัวอย่าง 100 คน มีลักษณะทางประชากรที่มีอายุเฉลี่ยรวม 25.71 ปี และมีอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่าง 20-30 ปี อีกทั้งส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป อีกทั้งมีความชอบพื้นฐานในการชมละครในโรงละคร ร้อยละ 62 และ พื้นที่เปิดกลางแจ้งร้อยละ 17 และสามารถชมได้ทั้งพื้นที่การแสดง 2 ประเภท ร้อยละ 21

ผู้ชมทั้งที่เป็นผู้ชมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน มีความคิดเห็นว่าการจัดรูปแบบพื้นที่การแสดงของเทศกาลละครกรุงเทพ มีความเหมาะสมถึงร้อยละ 76.0 ของความคิดเห็นทั้งหมด อีกทั้งเหตุผลหลักของการเลือกชมการแสดงในพื้นที่ต่างๆที่มีร้อยละของความคิดเห็นมากที่สุด เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสอง และอันดับสาม แสดงผลตามลำดับดังนี้

เวทีป้อมพระสุเมรุ ความเห็นที่มีต่อพื้นที่การแสดงเป็น

อันดับหนึ่ง คือ การที่เวทีป้อมพระสุเมรุมีการแสดงที่น่าสนใจและหลากหลาย โดยคิดเป็นร้อยละ 32.50

อันดับสอง คือ 1) การเป็นเวทีศูนย์กลาง ความใกล้ และความสะดวกในการนั่งรับชม 2) การรับชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยทั้งสองประการ คิดเป็นร้อยละ 20 เท่ากัน

อันดับสาม คือ 1) การแสดงในเวทีป้อมพระสุเมรุที่ให้ความเพลิดเพลิน รับชมเข้าใจง่าย 2) เหตุผลของบรรยากาศของการจัดรูปแบบเวทีที่สวยงาม โดยทั้งสองประการ คิดเป็นร้อยละ 10 เท่ากัน

เวทีเด็ก เยาวชน และครอบครัว ความเห็นที่มีต่อพื้นที่การแสดง

อันดับหนึ่ง คือ 1) การไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรับชม 2) ความน่าสนใจของรูปแบบการแสดงที่มีความน่าสนใจและความหลากหลายต่อเนื่องของการแสดง 3) ความอิสระในการรับชมการแสดง ทั้งสามประการคิดเป็นร้อยละเท่ากัน คือ ร้อยละ 25.00

อันดับสอง คือ บรรยากาศและการจัดรูปแบบและออกแบบตกแต่งเวทีที่มีความเป็นเอกลักษณ์สะดุดตา 2) เหตุผลในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่พาลูกหลานมารับชม โดยทั้งสองประการคิดเป็นร้อยละ 10 เท่ากัน

อันดับสาม คือ การมีกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กภายในบริเวณพื้นที่จัดแสดง ร้อยละ 5

สวนสันติชัยปราการและบริเวณพลับพลา ความเห็นที่มีต่อพื้นที่การแสดง

อันดับหนึ่ง คือ ความอิสระในการนั่งรับชม และความอิสระในการเลือกชมการแสดงที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่การแสดงดังกล่าว โดยคิดเป็นร้อยละ 47

อันดับสอง คือ ความชื่นชอบในบรรยากาศการรับชม คิดเป็นร้อยละ 18

อันดับสาม คือ 1) การไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าชม 2) เหตุผลของความสัมพันธ์ที่มีกับผู้แสดง คิดเป็นร้อยละ 12 เท่ากัน

เวทีล้อมรั้ว ความคิดเห็นที่มีต่อพื้นที่การแสดง

อันดับหนึ่ง คือ ความน่าสนใจของละครซึ่งจัดอยู่ในหมวดของละครที่ได้รับการคัดสรรในคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 41.67

อันดับสอง คือ ลักษณะของการออกแบบพื้นที่การแสดงที่มีรูปแบบใกล้เคียงโรงละคร และทำให้มีสมาธิของการแสดง โดยเหตุผลดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 25

อันดับสาม คือ 1) การติดตามผลงานละครของศิลปินหรือคณะละครผู้สร้างสรรค์ผลงาน 2) การเข้าชมด้วยความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้แสดง โดยทั้งสองประการดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 16.67 เท่ากัน

ร้านอาหารและสถานที่ราชการ ความคิดเห็นที่มีต่อพื้นที่การแสดง

อันดับหนึ่ง คือ สมาธิและบรรยากาศในการเข้าชมที่ดี คิดเป็นร้อยละ 45.5

อันดับสอง คือ การคำนึงถึงในแง่ของคุณภาพ การนำเสนอและเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ โดยคิดเป็นร้อยละ 23

อันดับสาม คือ ความสะดวกในการเดินทางมายังพื้นที่แสดงที่หาง่าย มีพื้นที่แสดงที่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 14

รวมทั้งผู้ชมกลุ่มตัวอย่างเคยจำนวน 100 คน มีประสบการณ์ในการเข้าชมสื่อมัลติมีเดียมาก่อนถึงร้อยละ 72 ในขณะที่มีผู้ชมกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการชมมัลติมีเดีย คิดเป็นร้อยละ 28 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และ ในเทศกาลละครกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2549 มีกลุ่มผู้ชมตัวอย่างมีโอกาสรับชมละครที่นำสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการสร้างสรรค์งานเพียงร้อยละ 18.0 และ ละครที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างมีโอกาสรับชมละครที่นำสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการสร้างสรรค์งานมากที่สุด คือ เรื่อง "ไฟล้างบาป" คิดเป็นร้อยละของผู้ที่มีโอกาสชมละครในเทศกาลที่นำสื่อมัลติมีเดียมาใช้เป็นร้อยละ 89.0

อภิปรายผลการวิจัย

- 1) จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับศิลปินร่วมสมัยหลายท่านพบว่า การสร้างสรรค์งานในพื้นที่ซึ่งไม่ได้ถูกสร้างมาอย่างมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดแสดงละคร อย่างเช่น ร้านอาหาร สถานที่ราชการ ถนน หรือสวนสาธารณะ มิได้เป็นข้อจำกัด หรือ ปัญหาในการสร้างสรรค์งาน トラบใดก็ตามที่ในสังคมไทยยังคง มีโรงละครที่สามารถจัดละครในลักษณะเต็มรูปแบบได้อยู่ อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ต้องยอมรับคือ การขาดการให้ความสำคัญจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สิ่งนี้ทำให้ศิลปินในปัจจุบันร่วมมือกัน สร้างโรงละครขนาดย่อมของตนเอง เช่น โรงละครตึกแถว หรือสตูดิโอขนาดเล็ก ที่อยู่ในขอบข่ายความสามารถในการจัดการ หรือเสียค่าบำรุงรักษาไม่มาก ซึ่งนำไปสู่การมีพื้นที่แสดงที่สามารถพัฒนาการสร้างสรรค์งานและตัวศิลปินอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีสถานที่แสดงเป็นหลักแหล่งซึ่งคนดูสามารถติดตามผลงานได้ต่อเนื่อง
- 2) จากการสำรวจความคิดเห็นรวมถึงสัมภาษณ์ผู้ชม ประกอบกับการสังเกตของผู้วิจัย พบความต้องการหรือจุดมุ่งหมายในการรับชมการแสดง ระหว่างพื้นที่การแสดงปิด และพื้นที่การแสดงเปิดที่มีความแตกต่าง โดยพบว่า กลุ่มผู้ชมที่มีความชื่นชอบในการรับชมการแสดงพื้นที่เปิด อย่าง เวทีป้อมพระสุเมรุ เวทีเด็กเยาวชนและครอบครัว รวมถึงสวนสันติชัยปราการ ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ชมที่มีลักษณะทางประชากรกว้าง และหลากหลาย ความคาดหวังในการชมการแสดงส่วนใหญ่คือความบันเทิง เพลิดเพลิน ความหลากหลายของประเภทการแสดง อีกทั้งความอิสระในการรับชม จากการวิเคราะห์พบว่ามีลักษณะความต้องการที่ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมการรับที่มีรากฐานของไทย เช่นเดียวกับการเปรียบเทียบ วัฒนธรรมการรับชมลิเก ลำตัด ที่มีการจัดแสดงรื่นเริงในเทศกาลต่างๆ เวทีหรือโรงลิเกที่มีลักษณะติดตั้งขึ้นชั่วคราว โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมโดยไม่มีการเสียสตางค์ในการชม จนต่อมามีการรับวัฒนธรรมการชมละครแบบตะวันตกเข้ามาในกลุ่มผู้มีการศึกษา เปรียบเทียบได้กับกลุ่มผู้ชมในเทศกาลละครที่พบในพื้นที่การแสดงปิด

และกึ่งปิด อย่างในพื้นที่ร้านอาหาร สถานที่ราชการและเวทีล้อมรั้ว (บริเวณที่มีการเก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าชม) ที่ผู้ชมต้องการชมละครที่มีคุณภาพ บรรยากาศที่มีสมาธิในการชมละคร หรือคาดหวังการชมละครในระดับที่สร้างสรรค์ปัญญาซึ่งมากกว่าความเพลิดเพลินและบันเทิงเท่านั้น ซึ่งผู้ชมกลุ่มนี้จัดเป็นผู้ชมเฉพาะกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในแวดวงศิลปะ เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาที่รับอิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมการชมละครตามแบบตะวันตก

- 3) ในการนำผลการวิจัยมาประมวลตามความหมายของศิลปะการแสดงในฐานะการสื่อสารตามแบบจำลองภาพศิลปะในฐานะการสื่อสาร ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ใน การสื่อสารทางศิลปะ อันได้แก่ การแสดงออก (Expression) อันหมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และ รูปแบบที่มีนัยสำคัญ (Significant Form) อันหมายถึงรูปแบบหรือประเภทการสร้างสรรค้งาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร (Relationship) อันหมายถึง ความสัมพันธ์ที่อิงอยู่กับบริบทในการสื่อสาร หรือความสัมพันธ์นอกเรื่อง que แสดง และวัฒนธรรม (Culture) อันหมายถึง ความเข้าใจต่อสัญณะของศิลปะนั้นๆ โดยผู้ชมจะมีความเข้าใจที่ไม่คลาดเคลื่อนเมื่ออยู่ในวัฒนธรรมหรือบริบททางสังคมเดียวกันกับผู้ส่งสารนั้น สามารถอธิบายถึง ปัจจัยด้านพื้นที่นับเป็นสิ่งที่สำคัญในการสื่อสารแสดง ซึ่งพื้นที่แสดง อันประกอบด้วยการจัดวางองค์ประกอบของฉากที่มีความหมายในเชิงปริมาตร สีและเส้น อันหมายรวมถึง ทศนภาพของการแสดงซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศโดยรวมของเรื่อง อีกทั้งเสริมให้นักแสดงเกิดพลัง ความเชื่อทางการแสดงนำไปสู่การบรรลุถึงความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก (Expression) ของละครได้เป็นอย่างดี สำหรับรูปแบบที่มีนัยสำคัญ (Significant Form) อันหมายถึง รูปแบบของการแสดง เช่น แบบชนบ นาฏลีลาร่วมสมัย หรือละครประเภทต่างๆ นอกจากนี้ในงานวิจัยยังหมายถึง ตัวรูปแบบของพื้นที่การแสดง ซึ่งแต่ละเวทีหรือพื้นที่การแสดงมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น เวทีเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นเวทีขนาดเล็ก ที่มีความ

ใกล้ชิดกับคนดู อีกทั้งสี่สัปดาห์ออกแบบตกแต่งเวที ด้วยสีสดใส การตกแต่งด้วยต้นไม้จำลองที่ดึงดูดผู้ชมที่เป็นเด็ก ในกรณีของรูปแบบการแสดงในพื้นที่ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับรูปแบบนัยสำคัญอื่นๆ ที่ปรากฏในเวทีเด็ก ดังนั้นในการนำรูปแบบการแสดงที่เป็นละครเวทีสำหรับผู้ใหญ่มาแสดงในพื้นที่ที่มีรูปแบบนัยสำคัญสำหรับเด็กจึงไม่ประสบความสำเร็จในพลังผลรวม ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร (Relationship) นั้นพบว่า มีผู้ชมกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้ชมและในขณะเดียวกันตนเองก็เป็นผู้สร้างสรรค์งานในอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งในความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเสมือนการแลกเปลี่ยนชมงานซึ่งผู้ชมในกลุ่มดังกล่าวมีความคาดหวังมากกว่าผู้ชมปกติทั่วไป นั่นคือ การนำสิ่งที่ได้ชมไปพัฒนางานของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีความสนใจละครร่วมกัน ในขณะที่ผู้ชมทั่วไปอาจคาดหวังในการรับชมการแสดงที่มีคุณภาพหรือให้ความบันเทิงเพียงเท่านั้น อีกทั้งวัฒนธรรม (Culture) ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในการรับรู้ หรือ วัฒนธรรมด้านภาษา ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญในการสื่อสารทางศิลปะทางการแสดง ตัวอย่างกรณี ของผู้ชมชาวต่างชาติจะไม่สามารถแยกแยะออกว่าการแสดงที่ไม่ใช่ชนบโดยแท้ อย่าง “ไปกลางสุวรรณภูมิ” เป็นการแสดงที่ร่วมสมัย ไม่ใช่ชนบไทยแท้ เนื่องจากความเข้าใจในวัฒนธรรมการแสดงไทยที่มีเพียงผิวเผิน ทั้งนี้ในกรณีของมัลติมีเดียในบทบาทของคำบรรยายภาษาต่างประเทศ ได้ถูกนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ช่วยให้ก้าวข้ามช่องว่างทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในการแสดงให้ลดน้อยลง

- 4) เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยด้านการยอมรับมัลติมีเดียเปรียบเทียบกับแนวคิดการยอมรับนวัตกรรม (Allen, 1971 : 292 อ้างถึงใน วิวัฒน์ เจริญสุข, 2547: 30) พบว่าที่สำคัญความคิดเห็นของผู้ชมที่เกิดการยอมรับต่อการนำมัลติมีเดียมาใช้ในการสร้างสรรค์งาน เนื่องจากช่วยทำให้ความสามารถในการสื่อสารของละครดีขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับแนวคิดในการยอมรับนวัตกรรมในข้อที่คนดูได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง (Relative advantage) ซึ่งมัลติมีเดียทำให้การชมละครมีคุณภาพมากกว่าสิ่งที่มีอยู่เดิม ซึ่งเห็นประโยชน์ได้อย่างชัดเจนชัด อีกทั้ง

ความสามารถในการสื่อสาร (Communicability) ที่สื่อดังกล่าวเป็นที่สนใจและอยู่ในทุกบริบทการสื่อสารในปัจจุบัน จึงทำให้ได้รับการยอมรับ โดยไม่ยากเมื่อนำมาใช้ในการบริบทการสร้างสรรคงานแสดง และเมื่อพิจารณาในการหาจุดร่วมระหว่างการสร้างสรรคงานในรูปแบบที่มีวัฒนธรรมความเป็นไทยกับการประยุกต์ใช้สื่อมัลติมีเดีย พบว่า การเข้ากันได้กับวัฒนธรรม (Compatibility) เป็นสิ่งสำคัญกล่าวคือศิลปินที่จะสามารถนำสื่อมาใช้ได้อย่างกลมกลืน จำเป็นต้องเลือกสรร หาจุดร่วมที่สามารถเชื่อมโยงประเภทศิลปะการแสดงกับสื่อมัลติมีเดียได้ เช่น ดึงเอาจุดร่วมของความวิจิตรในการแสดงแนวแบบแผน (Stylization) มาเป็นจุดร่วม หรือ ศิลปะการแสดงที่มีพื้นฐานซึ่งมัลติมีเดียมีสอดคล้องในการนำมาเสริมด้านภาพการแสดงได้ เช่น ผนังใหญ่ ผนังตะลุง เป็นต้น

- 5) จากการสอบถามความคิดเห็นคนดูในด้านมัลติมีเดีย สังเกตพบการรับรู้ด้านมัลติมีเดีย ที่มีการรับรู้ต่อประเภทมัลติมีเดียอันดับสูงสุด คือ แอนิเมชัน (คำตอบในอันดับต้นที่ผู้วิจัยสอบถามถึงประเภทมัลติมีเดียที่ผู้ชมเคยพบ) ทั้งที่แท้จริงแล้วมีหลากหลายรูปแบบของมัลติมีเดียที่ผู้ชมมีโอกาสพบเห็นในชีวิตประจำวันมากมาย แต่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในสื่อมัลติมีเดียของผู้ชมที่มีน้อยอยู่
- 6) เมื่อพิจารณาถึงประเด็นของการเลือกใช้สื่อของศิลปินละครร่วมสมัย เปรียบเทียบผลของงานวิจัยของ ศรีรัช ลาภใหญ่ (2538) ที่ศึกษาเรื่อง "การใช้สื่อสมัยใหม่ในงานศิลปะของศิลปินร่วมสมัยในประเทศไทย" พบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อวีดีโออาร์ตของศิลปิน และการเลือกใช้มัลติมีเดียในการสร้างสรรคงานของศิลปินในสาขาศิลปะการแสดงที่ใกล้เคียงกันนั่นคือ การมีโอกาสดูผลงานศิลปะจากต่างประเทศรวมถึงการที่มีโอกาสสร้างสรรคงานแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ อันทำให้เกิดมุมมอง โลกทัศน์ และประโยชน์ในการนำมาใช้ในการสร้างสรรคงานอย่างชัดเจน

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

- 1) จากการสัมภาษณ์ทั้งผู้ชมกลุ่มตัวอย่างและผู้ชมที่มีประสบการณ์ด้านละคร มีความเห็นตรงกันว่า สถานที่ในการจัดงานเทศกาลละคร ณ ประชาคมบางลำภูมีความเหมาะสมในแง่ของการเป็น ถนนสายศิลปะ และวัฒนธรรมด้วยประวัติศาสตร์ของพื้นที่ชุมชนที่เป็นแหล่งกำเนิด ศิลปการแสดง วงปีพาทย์หลายคณะ สืบเนื่องมากระทั่งปัจจุบันที่อยู่ใน บริเวณใกล้สถานที่อันเป็นศูนย์กลางของกรุงเทพฯ ที่สำคัญ เช่น พระบรมมหาราชวัง สนามหลวง สถานศึกษาด้านศิลปะ เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมถึง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ อีกทั้งการจัดงานอย่างต่อเนื่องของเทศกาลละครกรุงเทพ 5 ปีที่ผ่านมาในบริเวณดังกล่าว ทำให้เป็นที่จดจำ และรับรู้ของผู้ชม สำหรับช่วงเวลาและสถานที่จัดงานในทุกปี แต่ความคิดเห็นจากผู้มีประสบการณ์ด้านการชมละครหลายท่านที่มองถึงการกระจายสถานที่จัดงาน ออกไปยังมุมเมืองหลักในกรุงเทพฯ โดยยังคงไว้ซึ่งสถานที่จัดงานหลัก ณ ประชาคมบางลำภู เพื่อเป็นเสมือนการนำละครเข้าไปหาคนในชุมชนต่างๆ และสร้างฐานผู้ชมละครเวทีให้มากขึ้น ทั้งนี้ในเทศกาลละครกรุงเทพ ปี 2549 ที่ผ่านมาได้มีการนำละครบางส่วนในเทศกาลละครกรุงเทพไปแสดงในอุทยานเพื่อการเรียนรู้ TK Park ในช่วงเวลาเดียวกันกับการจัดงาน ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นในการนำละครเวทีไปสู่ชุมชน สังคมต่างๆ
- 2) ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการแบบสหวิธีการ (Multiple Methodology) ซึ่งในขั้นตอนการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้พบว่าการวิจัยในลักษณะนี้ การมีความสนใจและกิจกรรมส่วนตัวอยู่ในหัวข้อการวิจัยมีส่วนเสริมในการได้มาซึ่งข้อมูล อีกทั้งพื้นฐานดังกล่าวมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง จึงอาจเป็นข้อเสนอแนะหรือสนับสนุนสำหรับผู้ที่มีใจศึกษาหรือต้องการทำวิจัยในหัวข้อที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยชิ้นนี้ อีกทั้งในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้ชมกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้พบว่าการออกแบบแบบสอบถามรวมถึงวิธีการในการพูดคุยด้วยแบบสอบถามเป็นสิ่งสำคัญในการเก็บข้อมูล เนื่องจากช่วงเวลาในการ

เก็บข้อมูล ถือเป็นช่วงเวลาและผู้ชมกลุ่มตัวอย่างใช้ในการพักผ่อนเพื่อชมละคร การเก็บข้อมูลจึงต้องใช้ศิลปะวิธีที่เหมาะสม เช่น ไม่ใช่ชุดคำถามที่ยาวเกินไป และเจาะประเด็นสำคัญ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้นับเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยซึ่งต้องการวิจัยในหัวข้อทางสุนทรียนิเทศศาสตร์ พึงพิจารณาในการหาวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามนำวิจัยได้อย่างดีที่สุด

- 3) ข้อจำกัดในการวิจัยอีกประการหนึ่ง คือ ตารางเวลาการแสดงที่ซ้อนทับกันในแต่ละพื้นที่แสดงทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องเลือกจัดตารางเวลาในการรับชมการแสดงที่สามารถรับชมได้มากที่สุดโดยไม่ซ้อนทับกัน และในส่วนของตารางแสดงที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลในการชมด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ใช้การบันทึกภาพการแสดงสด และภาพนิ่งรวมทั้งการสัมภาษณ์ประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งทางผู้วิจัยต้องยอมรับข้อจำกัดดังกล่าวว่าการเก็บข้อมูลดังกล่าวส่งผลต่อความละเอียดในการเก็บข้อมูล
- 4) ในการวิจัยผู้วิจัยได้มองเห็นถึงประโยชน์ในการนำมัลติมีเดียมาผสมผสานกับพื้นที่การแสดงที่มีกลุ่มผู้ชมหลักส่วนหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศ นั่นคือ บริเวณเวทีป้อมพระสุเมรุที่เป็นเสมือนเวทีกลางของงาน ซึ่งมีการแสดงแนวขนบ ที่ชาวต่างประเทศให้ความสนใจ แต่กลับเกิดช่องว่างในการสื่อสารด้วยภาษา หากผู้จัดงานสามารถดึงประโยชน์ของมัลติมีเดียมาใช้ในบทบาทที่มีการฉายบทบรรยายภาษาต่างประเทศ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานในบริเวณดังกล่าว
- 5) จากงานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นสิ่งที่นำไปสู่การรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปะการแสดงที่เป็นของวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ ซึ่งนอกจากประเด็นของพื้นที่การแสดงที่พบว่าศิลปินไทยมีแนวคิดในการสร้างสรรค์งานซึ่งเล่นกับพื้นที่ อีกทั้งมีรากฐานของการแสดงและวัฒนธรรมการรับชมแบบไทยที่มีธรรมชาติในการแสดงและการชมศิลปะบันเทิงในพื้นที่นอกโรงละคร จึงทำให้ยังคงมีช่องว่างในการศึกษาองค์ประกอบการสร้างสรรค์งานอื่นๆ เช่น เสื้อผ้า สิ่งที่อยู่ภายใต้แนวคิดในการสร้างโครงเรื่อง ฯลฯ หรือศึกษากระบวนการทำงานศิลปินสื่อสารแสดงข้ามวัฒนธรรม เป็นต้น